

Köszeg Ferenc

„Hazudni nem szabad”

A Helsinkai Bizottság, a jogvédelem és a politika – egykor és ma

■ Ezt a Deák Ferencnek tulajdonított mondatot főképp a jobboldalon szeretik ismételtetni. Ezt választotta jelmondatának a Veritas Történetkutató Intézet is, idézőjelbe téve, alatta Deák nevével. Én sosem használtam, mert kételkedtem benne, hogy a nagy jogtudós valóban ilyet mondott volna. Hiszen a jog ezzel kezdődik, hogy meghatározzuk, mi a hazugság. Továbbá ki állapítja meg, hogy egy állítás valós-e vagy hamis? Egy jóhiszemű, de téves állítás nyilvánvalóan nem minősíthető hazugságnak. Kételyeimet Fazekas Csaba történész, a Miskolci Egyetem docense igazolta. *Szabad, ami nem tilos?* című, az interneten hozzáférhető írásában elmondja, hogy az idézőjelbe tett mondat Deák műveinek egyetlen kiadásában sem lelhető fel, az csupán anekdotaként maradt fenn. Semmi alapja sincs annak az állításnak, hogy Deák 1848-ban, tehát igazságügyi miniszterként azt mondta volna, hogy ha rajta múlna, a sajtó törvénynek egyetlen paragrafusa lenne: a címbe emelt mondat. Az ugyanis tény, hogy Deák alkotta meg a sajtóesküdszékéről szóló rendeletet, amely pontosan meghatározza, mi a sajtóvétség, és amennyiben uszító tartalmúak, indokoltnak tartotta velük szemben a hatósági fellépést is. Ez a rendelet 108 paragrafusból állt. Ha ma is Deák Ferenc lenne az igazságügyi miniszter, akkor Lázár János, Németh Sándor és büntetésük aligha úszdák volna meg annyival, hogy a bíróság megállapította: hazudoznak. De talán még az sem volna lehetséges, hogy a büszke Veritas nevet viselő történetkutató intézet főigazgatója

maradjon egy személy, aki Deák Ferenc nevével hitelesít egy mondatot, amely talán soha el sem hangzott.

Gaudi-Nagy és Balog Zoltán

Egy hazugságfolyamnak nehéz megtalálni a forrásvidékét. De azért nem teljesen lehetetlen. 2010-ben Szabó Tímea, ekkor még az LMP képviselője, felkért, járjak el helyette „a 2002 és 2010 között: elkövetett politikai jogszécséke: kivizsgáló bizottság” nyilvános üléseire, és számoljak be neki az ott elhangzottakról. A kérdés érthető volt, hiszen a kis létszámú frakció tagjának nyilvánvalóan nem volt rá módja, hogy végigülje a végeláthatatlan bizottsági üléseket. Akkor már megváltam a Magyar Helsinki Bizottság elnöki tiszttségétől, nyugdíjas voltam, de utolsó elnöki ténykedéseim között: 2006 szeptemberében és októberében a bizottság megbízásából több nyilatkozat megfogalmazásában is részt vettem, amelyek elmarasztalták a rendőrség brutális fellépését, megbilincseket, előállított tüntetők bántalmazását, és bírálták az elfogott tüntetők mondhatni válogatás nélküli előzetes letartóztatását. Utóbb, főképp az október 23-i tüntetések okán azt is megfogalmaztuk, hogy a tüntetések nem voltak békésék, a rendőrkordont felborító tüntetők előállítására, az erőszakos tömegoszlátásra tehát jogszerű volt.

Az első nyilatkozatok után a jobboldal ünnepelte a bizottságot, a következők után jöttek a hazaárulósító e-mailek. Egyik sem zavart különösebben: a bizottságban azt gondoltuk,

ez a dolgunk, politikai tartalmától függetlenül védjük a békés gyülekezés szabadságát, és elítéljük a jogsértő hatósági irtezkedéseket, bármit gondolunk is az áldozatok világfelfogásáról. Hadd tegyem még hozzá, viszolygok az azoktól a liberális barátaimtól, akik a téve előtt üve ünnepelték a rendőröket, akik öre égülten rugdosták a földön fekvő tüntetőket.

Most talán többre is meg fogok tudni a 2006-os események hátteréről, gondoltam, és örültem a megbízásnak. Kínosar érintett viszont, hogy a terembe lépve Gaudi-Nagy Tamás lépett oda hozzám, és mondhatni megdicsért a rendőri bántalmazásokat elmarasztaló nyilatkozatér. Aztán gyorsan hozzátette, a világnézeti különbség ellenére a rendőri erőszakot mind a ketten elítéljük. A későbbiekben viszont újra meg újra elítélő meggyőzéseket kelt a Helsinkai Bizottságra. Az egyik ilyen alkalommal, bár nem volt jogom felszólalni a parlamenti bizottság ülésén, jelentkeztem és megkérdeztem, mi van látja a különbséget a Helsinkai régebbi és mostani magatartása között. Őszintén kíváncsi voltam a váaszára, mert bárhogy törtem a fejem, én bizony nem láttam különbséget a magam és utódaim, a két társelnök, Pardavi Márta és Kádár András Kristóf felfogása között. Úgy láttam, legyere szó a menedékkérek védelméről, a fogva tartottak jogairól vagy a diszkrimináció elutasításáról, a Helsinkai azon az úton halad tovább, amelyen együtt jártunk az elmúlt években. Egy pillanatra mintha Gaudi-Nagy is elbizonytalanodott volna. De aztán kivágta magát: Kádár András – mondta – újra meg újra bejelentést tesz a

Magyar Gárda szervezkedése, a közrendet védő felvonulásai ellen. – De hát itt egészen másról van szó – fellettem megkönnyebbültem. – A Gárdát tavaly a bíróság feloszlatta, a vonulásai jogellenesek. Teljesen rendben van, hogy a Helsinki elvárja, a rendőrség szerezzen érvényt a bíróság jogerős határozatának.

A vitánk ezzel véget ért, a bizottsági meghatározások befejeződtek. Gaudi-Naggyal nem találkoztam többé. A nézeteivel ellenben igen.

Balog Zoltán a szélsőjobboldali ügyvédképviselőnél sarkosabban fejezte ki Gaudi-Nagy véleményét: „attól kezdve, hogy Kőszeg Ferenc elhagyta a Helsinki Bizottságot: – mondta Balog Zoltán, az időközben államtitkárrá emelkedett képviselő az Országgyűlés emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága 2010. október 20-i ülésén –, attól kezdve sajnos a Helsinki Bizottság – ezt talán Gaudi-Nagy Tamás meg tudja erősíteni – elég keletes szerepet töltött be ezekben az ügyekben a vizsgálatában. Tehát attól kezdve inkább bagatelizálni akarta az eseményeket, és nem tartott ki következetesen úgy az álláspontja mellett, mint akár a nemzeti jogvédők, akár a Társaság a Szabadságjogokért.”

Két szélsőjobboldali párt verseng egymással rasszizmusban, antiszemitizmusban, putyinizmusban. Ha kis szerencsénk van, felfalják egymást.

„Mindeddíg Önt – írta a Balog Zoltánnak címzett, Kádár András Kristóffal együtt fogalmazott levelünkben – azon kevés jobboldali közéleti személyiség egyikének gondoltuk, aki tárgyilagosan és nyíltan beszél a Balog Zoltán 2006 ésszéval kapcsolatos tevékenységéről, és objektíven ítéli meg azt. Ezért volt különösen csodálatos a tényeket, amelyek az Ön meggyőződését képezték. (...) Ezért kérjük Önt, hogy jelölje meg azokat a tényeket, amelyek az Ön rendelkezésére állnak a vádja alátámasztására.”

A levelet 2010. november 19-én írtuk, választ sosem kaptunk rá. Balog Zoltán időközben miniszter lett, az Orbán-kormány egyik legfontosabb minisztere. Gaudi-Nagy a Jobbik számára is kényszerű vált, kicsöppent a politikából. De *rétegzonosságuk*, amely mellett Balog Zoltán hitet tett, megmaradt. Ma már aligha van különbség a Fidesz mérsékeltnek hazudott jobboldalúsága, és a „mérsékelt kukiság” politikájára váltó Jobbik között. Két szélsőjobboldali párt verseng egymással rasszizmusban, antiszemitizmusban, putyinizmusban. Ha kis szerencsénk van, felfalják egymást.

Harminc évvel ezelőtt – kezudott – Orbán is kapott támogatást Németországban, Kővér

László, Szajer József is. Németh Szilárd akkor még nem létezett, támogatást sem kapott. Így most különösen könnyű számára, hogy „átlásson a szitán”.

De azért olyan nagyon nehezebbé a többieknek sem esik. Lázár János például nem is olyan régen még elismeréssel emlegette, hogy részt vett a Helsinki börtönmegfigyelő programjában, bejárta a szegedi Csillag-börtört, ügyvédeként sokat tanult belőle. Principálisa, aki bejárta a bizottsághoz, az egekbe dicsérte, hogy milyen tehetséges gyerek. Nem kellett volna előre látnom a mai kijelentéseit a strasbourgi bíróságról, amely Magyarországot határvédelme feladására akarja kényszeríteni, hogy távol tartsam a bizottságtól. Elég lett volna, ha azt tudom előre, hogy Hódmezővásárhely polgármestereként a „mindszenti beteg”, a szerencsétlen haláluk alkoholistát, aki meghalt a menőautóban, van pófája „az egészségügyi reform első álcázatárak” nevezni. Gatlástalar demagogijájának nagy szerepe volt abban, hogy sikerült beülasztani az egészségügyi reformot, hogy emberek sora hal meg, mert nem jutnak MR-vizsgálathoz, mert a társadalombiztosítás nem finanszírozza a műtétüket. Nem neki kell szégyelnie, hogy a Helsinki-nek dolgozott. Én szégyellem, hogy ott dolgozhatott.

Kósa Lajos, Orbán Viktor, Halász János migránsbizniszről beszél, arról, hogy a Helsinki nyereszkezik a migránsoknak nyújtott jogi segítségén. Ha van migránsbiznisz, annak Rogán Antal a cégvezetője. Ő árusítja a letelepedési kötvényeket, érted a schengeni vízumot kínai meg arab üzletembereknek, orosz és ukrán nem tudom kiknek. Ő adja el a budapesti belváros átványos épületeit arab és török „beruházóknak”; a Párizsi Léva új tulajdonosai aztán hogyan volt helyettese közvetítésével az Eximbanktól, azaz a magyar államtól kapják meg a vételár háromszorosát az építkezésre. De még ez se elég: évekre lezárták a Belváros új főutcáját, a Petőfi Sándor utcát a buszközlekedés elől, hogy az utcai pénzváltóbol lett beruházók szép kényelmesen tudanak építkezni. Még azt is kitalálják hozzá, hogy a főutca csak a nevében főutca, valójában csak kis mellékutca, azt meg miért ne lehetne lezárni? Ne mondja senki, hogy mindebből a fő-főnök zsebébe nem folyik át semmi.

Kellenek-e még civilek?

A Magyar Helsinki Bizottság 1989 áprilisában alakult meg. Tevékenysége azonban jóval korábban megkezdődött: a demokratikus ellenzék 1982-től állt kapcsolatban az amerikai Helsinki Jogörrel, majd pedig az 1983-ban

megalakult, bécsi székhelyű Nemzetközi Helsinki Szövetséggel. 1985 kora tavaszán a szövetség vezetői Budapesten jártak, hogy hazai ellenzékkel megbeszéljék: az őszre tervezett kormányközi budapesti Kulturális Fórumra: egyidejűleg alternatív kulturális fórumot készítenek elő a kultúra szabadságáról. Az étteremben, ahol találkoztunk, négy csendes férfi ült a szomszéd asztalnál, kizárólag kósa itta. 1997-ben kaptam kézhez a magnófelvétellel leiratát: a négy kólázó állambiztonsági szóról szóra felvette a beszélgetésünket. Az 1990-es választás után országgyűlési képviselő lettem, és egyúttal a *Beszélő* című hetilap főszerkesztője. A Helsinki létezett, de a választások után nem működött. Egy darabig azt hittem, demokratikus viszonyok között nincs szükség jogvédő szervezetre. Aztán amikor az emberi jogi bizottság ülésén a bizottság ellenzéki, fideszes elnöke, Godor Gábor ismertette az Amnesty International Magyarországról készült jelentését, a kormánypártok képviselői pedig kivonultak az ülésteremből, egyszerre kapiskalni kezdtem: jogvédelemre a jogállamban is szükség van. 1994-ben a választások után lemondtam a főszerkesztői munkakörrel (fizetést nem kaptam, nem kapott a másik két képviselő-szerkesztő Havas Gábor és Solt Otília sem), és beszálltam a Helsinki újjászervezésébe. Hogy képviselő, pláne kormánypárti képviselő létemre hogy lehetek egy kormányt bíráló civil szervezet vezetője, nem jutott eszembe. Valószínűleg azért nem, mert meg sem fordult a fejemben, hogy ne írjam le a kerepestarcsai idegenrendészeti tábor vizsázásait, vagy ne írjak a valóságnak megfelelően a rendőrségi fogdákról csak azért, mert a belügyminiszter, Kuncze Gábor szabad demokrata. Hogy valami itt nincs rendben, arra csak akkor jöttem rá, amikor pártlétársaim a szememre hányták, hogy bírálhatom a Belügy minisztérium irányítása alatt álló szervezeteket, amikor egy pártban vagyok a miniszterrel. Addig azt hittem, a kapcsolat a miniszterrel csak azért jó, mert így könnyebben meg lehet érteni vele, mennyire fontos a fogva tartottak helyzetének civil megfigyelése. Kuncze dicséretére legyen mondván, ezt ő is így fogta fel, és leintette az acsarkodókat. De azért egyre türelmelebbről vártam, hogy vége legyen a ciklusnak, és megszabaduljak a parlamenttől. A Helsinki első strasbourgi ügyét még képviselőként én készítettem elő (vesztettem), és cikket írtam a *Belügyi Szemlébe* arról, hogy a rendőrök által elkövetett hántalmazásoknak csak a töredékét vizsgálják ki. Azt hiszem, ez a demokratikus ellenzékben töltött tíz év következménye volt. Nem gondoltam arra, hogy a pártom szavaztszínak a növelése fontosabb lehet, mint a jogsértések feltárása. Most se gondolom másképp. De jövőre már húsz éve lesz, hogy nem vagyok politikus.